

HUBAY MIKLÓS

Naplójegyzetek

„TE, ÜLDÖZTETÉSI MÁNIÁS!”

Az agarak kedvelt szavajárása ez. A futó nyúlnak mondják, amikor beérve, a gerincét elroppantják.

DEPRESSZIÓ

A sok feledhetetlen sor között, amely Illyés verseiből az emlékezetemben megragadt, van egy, amelyikről nem tudom, merre is próbáljam keresni az Illyés-összesben. A szövegkörnyezete elhomályosult, a címére nem emlékszem. Ámde az elfeledett versnek ez az egyetlen sora úgy lüktet bennem, ahogy a hipertóniás hallja a véráramot a dobhártyáján.

Baljóslatú ciripeléssel és brummogással. Ez már az, amikor az alvilági rétek tücsökzenéje odabent kezdi el hangicsálni a finálét.

„Ritkítja magát okosan a fajta...”

Valahogy így szól a vers.

Miért is vésődött elmémbe ez az oly karakterisztikusan illyési hangvétellű mondat.

A bennünk lopva lakozó halálvágy talál talán kifejezésre benne?

Világos, hogy egy kollektív öngyilkosság pillanatát idézi a költő. Úgy rémlik, a rovarvilágból. Szabad asszociációval a magyarságra. Szabad asszociációval az emberiségre...

És közbeveti még – rábólintva a világot általunk is mozgató Rációra –, hogy okosan teszi, aki magamagán kezdi a túlnépesedés elleni kampányt.

ADYVAL RÓMÁBAN

Perugiában professzor a sámánokat kutatja, Adyt emlegette. Luciana G. római vil-lájában találkoztunk. Megszerzem a Guillevic- és Gara-válogatta francia Adyt. Megint Lucianánál, nyár-délutáni kerti partin forró ég alatt olvassuk egy kőpadon, úgy, hogy én mondom hozzá magyarul az eredetit. Ebben a társaságban mindenki lóbolond és orientalista, úgyhogy a francia kötet első versét is mindjárt sámánisztikusnak tartják: „*Kipányválták a lelket, mert ficánkolt csikói tűzben...*” L. G., aki háziasszonyi kötelességének tartja, hogy tengeri sirályok villámgyors reflexeivel és sirályhangú sikongatások közt gondoskodjék a kerti utakon szétszéledő vendégei seregéről, elkapja a vers egy sorát, hirtelen elhallgat, figyel. *Az alvó csók-palotát* olvassuk. (J.-L. Moreau nagyszerű fordításában.)

Az *Értől az Óceánig* versben az tetszik nekik, hogy minden szakaszban az Óceán a legutolsó szó. Ezt persze Guillevic csinálta így franciában. De csak evidensebbé tette, ami rejtettebben Adynál már megvolt. Ő is minden szakasz utolsó sorában leírja, hogy Óceán, de csak a legeslegutolsó sorban tűzi ki a sor (a vers) lobogóját:

„S befut a szent, nagy Óceánba.”

Hubay Miklós és Tornai József

KORTÁRSUNK AISZKHYLOSZ,
KORTÁRSUNK SZOPHOKLESZ...

(Az előzőhöz)

Nincs olyan társadalmi, ízlésbeli vagy divatfordulat, amely megszüntetné az emberiség egykori veszedelmeinek emlékvilágát. Az eposz mindig ki volt téve az ízlés és közérdeklődés változásainak. Mégis, a tragédia: Homérosz (leszedett) asztaláról, a morzsákból vehette témáit. Mondhatni: az asztal alatt találta meg azt a kollektív tudattalant, amelynek mélységeiből felszökhetett az örök-aktualitás szférájába.

THALASSA, THALASSA!

(Az előzőhöz)

Sokáig zavart Ady nagy Róma-versében az a szó: „*pulyásan*”. Gondoltam, hogy ezt a szamosháti szót úgy kell érteni, hogy a Róma-alapítók fiatal legénykéek voltak, a nemrég farkastejet szopó ikrék. (Akkik közül Remus az, a játékos Remus, a ledőfött Remus, akivel Ady e versben azonosulni kívánna: „*S alkonyi álom karján akár Remus lehetnék...*”) De aztán, hogy olvastam Pasolinitől a *Ragazzi di vita* regényét („életfiúk” lehetne a tükörfordítása), most már inkább azt gyanítom, hogy Ady őket vette észre: a nyárdélutánonként a Hotel Imperial környékén is sirító, bandázó, motorozó vidám fiatalágot. S följebb, a Via Venetón, s még följebb, a városfal mögött: a Villa Borghese pinea-fái alatt...

Az időtlenség élményéhez – „*be régen élek itt*” – ők a végtelen tenger partmenti habzása, olajos csillogású színjátészó felülete. Ők az örök mindennapok és mindenéjszakák.

MEGVÁLTOTT VASÚTI JEGGYEL

Azok a kifelé menések, azok az elutazások, azok az újra és újra megélt meghalások nem csupán Illésként elszekerezések voltak a Himaláják jégcsúcsai meg a többi Mont Blanc-ember közelébe – a költői örökkévalóságba. Nem. A menekülés képei voltak, rémálomba és kalandfilmbe illő veszélyek közül. Kisvárosi urak körvadászataiból...

1903. szeptember 19-én írja Ady, a börtönből kijövet:

„Nekem nincs itt tókéim, nekem itt nincs sok céloim. Mikor itt megunom a sok piszkot, kivándorolok... De mégiscsak ostoba dolog elgondolni, hogy én itt egy dzsungelben élek. Bottal, törrel, csellel, golyóval, megváltott vasúti jeggyel kell védekezniem.”

„SZÁRAZ ÁGON, HALLGATÓ AJAKKAL...”

A múlt századi londoni vásárban még énekelt a koldus.

Madách megírta, hogy azt kántálta: „*Krisztus öt sebére...*”

Burns is megírta, hogy énekszó mellett még mulattak is a vidám koldusok. Burns és Madách után száz évvel is énekeltek még...

Füst Milán kései naplójában jegyzi fel:

„*Koldusoké az ének – ki énekel már másvalaki?*”

Most, ebben a Thatcher asszony szoknyája alól kibújó újabb londoni vásárban csak némán mutogatják csonkaságukat, purdékukat, hű kutyájukat az aluljárókban egyre nagyobb rajokban feltűnedező koldusok...

*

A napról napra naplót vezető írók élete már menet közben (vagy a haláluk után) felrajzolódik a firmamentumra, s egy ideig ott is marad, akárcsak a kondenzcsík a vadászgépek nyomában.

Gide, Valéry, Julien Green, Füst Milán, Márai, Rónay György, Karinthy Cini, Fodor Bandi... Micsoda hadgyakorlat szántotta keresztül-kasul Európa egét ebben a században!

Egyre lenyűgözőbben bontakozik ki a teremtő szellem szakadatlan híradása Claude Roy egymás után sorjázó napló-köteteiből... Már jó másfél évtizede figyelem a költő földi élethalál-harcának folyamatos fel-feltükröződését e napló lapjain.

Röpke, ritka látogatásaim náluk, a Dauphine utcában, segítenek, hogy aztán, amikor már idehaza olvasgatom e vallomásokot, e rímes játékokot – a Mindenség harmóniájának, minden napra kijutó csodáinak hálás szívvel nyugtázott számbavételét – hallani véljem Claude élő szavát és feltűnjék Colette...

1998